

INFORMATION VEDR. ADSKILLELSE MELLEM BARN OG PRIMÆR OMSORGSPERSON

Skader og senskadefølgerne hos et barn der overdrages til en samværsforælder og dermed tages bort fra sin primære omsorgsperson er alvorlige. Når man adskiller børn fra deres primære omsorgsperson (i de fleste tilfælde moderen) opstår der hos barnet gravitetiske problemstillinger som følger barnet og udvikles igennem barndommen, ungdommen og senere i voksenlivet. I Danmark leder højkonfliktskilsmisser (de røde skilsmisser) ofte til, at man fjerner barnet fra sin mor, enten via dom eller ved anbringelse. Denne praksis er yderst problematisk idet konsekvenserne ved at adskille et barn fra sin primære omsorgsperson skader barnet (og i mange tilfælde også omsorgspersonen) i så voldsom grad, at livskvalitet og muligheden for en positiv udvikling mindskes betragteligt.

Det følgende er en opsummering af nogle de nationale og internationale undersøgelser man har foretaget igennem de sidste 20 år på området. Samtlige undersøgelser viser, at det har store konsekvenser for barnet, på kort såvel som lang sigt, at blive afskåret fra sin primære omsorgsperson i det daglige liv. Pt. findes ingen studier der viser en positive effekt ved at flytte et barn væk fra sin primære omsorgsperson fraset når barnet udsættes for voldsom mishandling i hjemmet eller når der er et stort substansmisbrug.

Hvad siger litteraturen/forskningen:

Undersøgelser viser at børn fra 5 år og derunder, som adskilles fra sin primære omsorgsperson i 30 dage har en signifikant øget risiko for, at udvikle borderline personlighedsforstyrrelser i teenageårene¹. Man ved også, at kortere adskillelisesperioder på en uge og op til 30 dage mellem barnet og dets primære omsorgsperson er så stressende for barnet, at det kan lede til mangelfulde akademiske færdigheder senere i barnets liv². Derudover er det påvist, at adskillelse mellem et barn og dets mor resulterer i at barnet kan udvikle vedvarende aggressiv og negativ adfærd³. Hos piger ses en alt for tidlig seksuel debut og generelle tilpasningsproblemer i teenageårene og pre-teenageårene korreleret til adskillelse og afbrydelser i tilknytningen mellem barnet og dets primære omsorgsperson og dermed implicit svigt af barnets behov for en tryk tilknytning⁴.

Et stort dansk studie fra 2007 fastlog, at den gennemgående årsag til udviklingen af skizofreni, bipolare lidelser og/eller svær depression i teenagealderen samt i voksenlivet, er adskillelse fra sin primære omsorgsperson i barndommen⁵. Dette støttes af en undersøgelse fra 1999, som også

¹ Crawford TN, Cohen PR, Chen H, Anglin DM & Ehrensaft M (2009) *Early maternal separation and the trajectory of borderline personality disorder symptoms*. Development and Psychopathology. Vol.21, pp.1013-1030.

² Leventhal T. & Brooks-Gunn J. (2000) *Entrances and Exits in children's lives: Associations between household events and test scores*. New York: Teachers College, Columbia University. Unpublished Manuscript.

³ Howard K, Martin A, Berlin LJ, Brooks-Gunn J. (2011) *Early Mother-Child Separation, Parenting, and Child Well-Being in Early Head Start Families*. Attachment Human Development. Vol.13, Issue 1, pp. 5-26 (doi: 10.1080/14616734.2010.488119)

⁴ Adam EK. & Chase-Lansdale PL. (2002) *Home sweet home(s): Parental separations, Residential moves, and adjustment problems in low-income adolescent girls*. Developmental Psychology. Vol. 38, pp.792-805.

⁵ Laursen, TM. Munk-Olsen, T. Nordentoft, M. Mortensen, PB. (2007) *A comparison of selected risk factors for Unipolar Depressive Disorder, Bipolar Affective Disorder, Schizoaffective Disorder, and Schizophrenia from a Danish population-based cohort*. Journal Clinical Psychiatry. Vol.68. pp.1673-81.

finder at skizofreni og personlighedsforstyrrelser er tæt knyttet til adskillelse mellem barn og dets primære omsorgsperson⁶.

Tilknytningsteorien som først beskrevet af Bowlby⁷ opstod ud fra et ønske om, at højne den generelle trivsel blandt børn og unge. Det viste sig, at tilknytningen mellem barnet og dets primære omsorgsperson var det vigtigste element for barnets trivsel igennem hele livet. Siden Bowlby påviste, at trivsel hos et barn og senere hen i voksenlivet var afhængig af en tryk tilknytning til sin mor (primære omsorgsperson) har forskere kontinuerligt påvist, at Bowlby havde ret. Der foreligger således ingen empiri der foreslår, at adskillelse mellem et barn og dets primære omsorgsperson er sundt. Derimod ved man, at plejebørn og børn på børnehjem udviser langt flere adfærdsproblemer end børn som man, trods reducerede forældreevner, lader blive hos deres primære omsorgsperson. Dette skyldes, at traumat ved at adskille barnet fra sin primære omsorgsperson og derved bryde tilknytningen, har stor negativ effekt på barnet med socio-emotionelle skadesvirkninger til følge⁸.

Søskenderelationen er en vigtig del af barnets tilknytning og studier viser, at hvis søskende adskilles eller mister hinanden i barndommen er der en signifikant øget risiko (71% forøget) for dø før tid. I Danmark har man ikke fokus på sorgen og de relaterede psyko-emotionelle processer der opstår når børn mister eller fratages en primær forælder eller en søskende⁹. Internationale studier viser dog, at børn der mister deres primære omsorgsperson er i højrisiko for, at udvikle kompleks sorg og svær depression¹⁰ med en forhøjet risiko for selvdestruktiv adfærd, selvmord og forsøg på selvmord senere i livet¹¹.

Fordi barnet har et latent behov for beskyttelse, og ofte har en ringe tilknytning til samværsforælderen, som barnet ved dom eller en forvaltningsafgørelse, er blevet placeret hos, skjuler barnet sine lidelser og sorgen over tabet af sin primære omsorgsperson (ofte moderen), hvilket leder til at skolelæreren, pædagogen og samværsforælderen tolker, at barnet er kommet over sorgen¹². Dette er i høj grad ikke tilfældet. Barnet internaliserer sorgen og idet personer omkring barnet generelt er uvidende om mekanismerne af sorgbearbejdelse, får barnet ikke lov til at udtrykke tabet af sin primær omsorgsperson, hvilket skader barnet i så høj grad, at det vil påvirke langt ind i voksenlivet.

I højkonfliktskilsmissen har de danske myndigheder i en årrække (siden 2007) fokuseret på børns ret til to forældre og deraf er opstået forståelsen af, at det værste et barn kan blive udsat for, er at blive sat i en loyalitetskonflikt mellem forældrene. Dette har ledt til en myndighedspraksis hvor man overflytter bopæl og forældremyndighed til samværsforælderen hvis den primære omsorgsperson forholder sig kritisk til samværsforælderen og myndighederne. Dette også uagtet

⁶ Agid O. et al. (1999) *Environment and vulnerability to major psychiatric illness: a case control study of early parental loss in major depression, bipolar disorder and schizophrenia*. *Molecular Psychiatry*. Vol. 4, pp. 163-172.

⁷ Bowlby, J. *Attachment and loss*. Vol. 1 *Attachment*. New York: Basic Books (1969/1982) & Bowlby, J. *Attachment and loss*. Vol. 2 *Separation*. New York: Basic Books (1973)

⁸ Lawrence CR, Carlson EA, Egeland B. (2006) *The impact of foster care on development*. *Development and Psychopathology*. Vol.18, pp. 57-76.

⁹ Yongfu Y. et al. (2017) *Association of mortality with the death of a sibling in childhood*. *JAMA Pediatrics*. Vol. 171, issue 6, pp. 538-545

¹⁰ Weller RA, Weller EB, Fristad MA. & Bowes JM. (1991) *Depression in recently bereaved prepubertal children*. *American Journal Psychiatry*. Vol. 148. Issue 11. Pp. 1536-40.

¹¹ Szanto K. et al. (2006) *Indirect self-destructive behavior and overt suicidality in patients with complicated grief*. *Clinical Psychiatry*. Vol.67. pp. 233-39.

¹² Black D. (1998) *Bereavement in childhood*. *British Medical Journal*. Vol.316. Issue.135. pp.931-34.

om samværsforælderen kun har haft samvær med barnet i få timer om måneden, tilknytningen ringe og barnet udtrykkeligt ønsker at blive hos sin primære omsorgsperson. Ofte vil der være en historik med psykisk og fysisk vold, krisecenterophold, forfølgelse (stalking) og chikane, hvilket får den primære omsorgsperson til at være kritisk og beskyttende. Der foreligger ingen evidens for at en voldsramt mor sætter barnet i loyalitetskonflikt. Derimod ses det, at det som oftest er myndighederne der skaber loyalitetskonflikten hos barnet.

Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (VIVE) offentliggjorde i begyndelsen af 2017 et studie som påviste at godt hver 20. barn i Danmark vokser op med vold i hjemmet (VIVE estimerer at tallet er langt højere). Disse børn har mere en 50% forøget risiko for at udvikle post traumatisk stress (PTSD) end børn der ikke er vidende til vold¹³. I 2018 udkom Børns Vilkår med en rapport som fastslår at hver 4. barn i Danmark udsættes for vold, hver 8. pige udsættes for seksuelle krænkelse/overgreb og hver 5. barn vokser op i hjem med alkoholmisbrug¹⁴. Børnerådets undersøgelser viser, at vold mod børn ikke er faldet i perioden 2010-2016 til trods for iværksættelsen af "Overgrebspakken". Et tiltag til 268 millioner. Derudover fastslår en undersøgelse foretaget af EU, at Danmark er det land i Europa, hvor volden mod kvinder er størst¹⁵.

Socialstyrelsens undersøgelse fra 2011 påviser, at Statsforvaltningens praksis, til trods for evidens på vold og seksuelt overgreb såsom skadestuerapporter, underretninger fra hospitalernes Centre for Seksuelle Overgreb og krisecenterophold, ikke beskytter barnet og derfor **ikke** arbejder for barnets bedste.

Undersøgelsen viser også, at Statsforvaltningen ikke lytter til forældre som fortæller om vold og overgreb af dem selv og deres børn¹⁶. Syddansk Universitet fastslår i 2013, at Statsforvaltningens praksis er direkte skadelig for børn og mødre, som udvikler PTSD på grund af Statsforvaltningens håndtering af børnesager¹⁷. I 2013 kritiseres Danmark, og især Statsforvaltningen af Europarådet for den manglende beskyttelse af voldsramte børn og mødre, samt myndighedernes manglende fokus på børnenes tarv og trivsel¹⁸. I 2016 konkluderer CEDAW (FN's kvinderåd), at Danmarks håndtering og domme i forældremyndighedssager ofte er skadelige for børnene og diskriminerende for mødre¹⁹. GREVIOs rapport fra slutningen af 2017, kritiserer også myndighedernes manglende beskyttelse af voldsudsatte kvinder og børn, herunder i særdeleshed Statsforvaltningens praksis hvor børn udleveres til voldsudøvende og pædofile samværsforældre. Derudover kritiseres Danmarks kønsneutrale sagsbehandling som tilsidesætter den biologiske tilknytning mellem et barn og dets mor²⁰. I 2017 udkom FN's 5. periodiske rapport, hvor danske

¹³ Vincent S, Bøg M, Lindberg MR. (2017) *Vold i familien kaster lange skygger i et barneliv*. VIVE: Udsatte børn og Unge.

¹⁴ Børns Vilkår (2018) *Svigt af Børn i Danmark*. Trygfonden

¹⁵ European Union, Agency for Fundamental Rights (2014) *Violence against women: An EU-wide survey*. Vienna: FRA

¹⁶ Socialstyrelsen (2011) *Børn og Kvinder i Familier med Vold*. Servicestyrelsen: Børn og Unge, sagsnr. 11/024742

¹⁷ Schandorph, S. & Elklit, A. (2013) *Med Barnet som Gidsel – Stalking af Mødre*. Videnscenter for Traumatologi: Syddansk Universitet (SDU)

¹⁸ Werthmann, A. Jahr, P. & Angulo, CI. Europa parlamentet (2013) *The European Parliament Committee: Fact finding report*. URL:

www.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fNONSGML%2bCOMPARL%2bPE-514.768%2b02%2bDOC%2bPDF%2bVO%2f%2fEN

¹⁹ The Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW), (2016). Communication No. 46/2012 M.W. v. Denmark. *Follow-up observations of the Government of Denmark*, Copenhagen.

²⁰ GREVIO (2017) *Violence against women and domestic violence*, Denmark. Strasbourg: Council of Europe. URL: www.coe.int/Conventionviolence

børns manglende rettigheder og den manglende retssikkerhed på børneområdet i Danmark kritiseres²¹.

I Danmark bruges børnesagkyndige personer til at vurdere hvad der er bedst for barnet. En undersøgelse fra 2017 viser dog, at børnesagkyndige ikke har den nødvendige viden om vold i hjemmet og de traumer barnet pådrages alene ved at være vidne til vold på sin mor.

Undersøgelsen viser, at børnesagkyndige i høj grad vurderer sagerne ud fra egen bias og ikke som de burde ud fra barnets bedste²².

De sidste par år har man i Danmark undersøgt kommunernes håndtering af børne-unge sager og har fundet, at der er sagsbehandlingsfejl i mere end 50% af alle sager i alle landets kommuner^{23 24}. København toppede med fejl i 100% af deres børnesager. Mange af fejlene var grove og familierne og børnenes retssikkerhed krænket i voldsom grad. En stikprøvekontrol i Københavns Kommune viste, at der var fejl i 100% af de 77 børnesager der endte i tvangsanbringelse. Dette er meget bekymrende. I 23 ud af de 77 sager, var tale om partiskhed og mangel på objektivitet, hvilket må anses som værende en stærk svækkelse af retssikkerheden for danske børn²⁵.

Når man i Danmark adskiller børn fra deres primære omsorgsperson tilbydes barnet ikke mulighed for at bearbejde sorgen, men udsættes udelukkende for foranstaltninger der har til formål at skabe en tilknytning til samværsforælderen, hvilket leder til traume-bonding, også kaldet Stockholmssyndrom.

Diskussion og konklusion:

Den massive kritik fra nationale såvel som internationale myndigheder kan kun betyde at der er graverende problemstillinger på børneområdet i Danmark. Det høje antal børn der lever i vold og det høje antal piger der udsættes for seksuelle krænkelser kunne tyde på, at de danske myndigheder ikke formår at eller ikke vil udrede og beskytte børnene, men derimod har et overdrevent fokus på loyalitetskonflikt.

Det hjælper ikke barnet at blive adskilt fra sin primære omsorgsperson selvom myndigheder (kommunale Børne - Unge forvaltninger) tolker, at den voldsramte primære omsorgsperson (ofte mor) stiller barnet i en loyalitetskonflikt ved at beskytte barnet og hende selv for yderligere vold. Det vil sige, at børn der har set sin primære omsorgsperson blive udsat for vold i høj grad bliver risikobørn, i fald de ikke beskyttes **sammen** med deres primære omsorgsperson og får den fornødne ro og stabilitet i dagligdagen hos sin primære omsorgsperson, således at risikoen for skadefølger mindskes.

Med de høje sagsbehandlerfejl i alle landets kommuner og den manglende retssikkerhed på børneområdet kan det konkluderes, at troværdigheden af sagsbehandlerarbejdet i kommunerne

²¹ United Nations Committee on the Rights of the Child examines the situation of children in Denmark - Concluding consideration of the fifth periodic report of Denmark on its implementation of the Convention on the Rights of the Child. (2017).

²² Perrin, RL. (2017) *Overcoming Biased Views of Gender and Victimhood in Custody Evaluations when domestic Violence is alleged*. American University Journal of Gender, Social Policy & the Law. Vol.25, issue 2, Article 2.

²³ Kåre Kildal Rysgaard (2017) *Kommuner begår rekordmange fejl – nu må de ikke gemmes væk*. URL: <https://www.dr.dk/nyheder/indland/kommuner-begaar-rekordmange-fejl-nu-maa-de-ikke-gemmes-vaek>

²⁴ Kåre Kildal Rysgaard (2017) *Se kortet: Disse kommuner begik flest fejl i sagsbehandlingen*. URL: <https://www.dr.dk/nyheder/indland/se-kortet-disse-kommuner-begik-flest-fejl-i-sagsbehandlingen>

²⁵ Anna Sol Jørgensen (2017) *Intern kommunal undersøgelse afslører fejl i samtlige anbringelsessager*. URL: <https://www.dr.dk/nyheder/indland/intern-kommunal-undersogelse-afslorer-fejl-i-samtlige-anbringelsessager>

er meget ringe. Idet kommunernes håndtering af børnesager foregriber afgørelserne ved den videre behandling hos Statsforvaltningen og ved domstolene er det derfor magtpåliggende, at Statsforvaltningen og Domstolene i praksis selv oplyser sagerne ud fra et upartisk og objektivt perspektiv og grundlag.

I Danmark hvor børnesagkyndige (pædagoger, socialrådgivere og psykologer) i høj grad ikke er udannet i voldsdynamikker og ikke har specialviden om børn og traumer må disses vurderinger derfor betragtes som ikke valide (medmindre den børnesagkyndige besidder ekspert- og specialviden indenfor vold, adskillelse og traumer). Højkonfliktskilsmisses beror ofte på en eller flere personlighedsforstyrrelser hos den ene forældre (belastningsreaktioner grundet vold er ikke en personlighedsforstyrrelse) og derfor er psykiatere signifikant bedre til at udrede forældrene.

Når man fjerner et barn fra sin primære omsorgsperson skal der være seriøse og meget alvorlige problemstillinger hos den primære omsorgsperson (såsom substansmisbrug og misrøgt). Hypoteser om psykisk sygdom hos moderen opstår i langt de fleste tilfælde på grund af at fagpersoner (sagsbehandlere, socialrådgivere og børnesagkyndige) ikke har den fornødne viden om vold og belastningsreaktioner heraf.

Traumet ved at overflytte barnet til en samværsforælder og afskære barnet fra sin primære omsorgsperson er så voldssomme for barnet, at senskadefølger af denne handling vil følge barnet langt ind i voksenlivet.

Har man fejlagtigt flyttet et barn væk fra sin primære omsorgsperson er det vigtigt, at det kommer tilbage igen til sin primære omsorgsperson og at barn og mor støttes i at arbejde sig ud af de traumer adskillelsen har påført dem.

Andre kildehenvisninger til empirisk understøttelse af de alvorlige skader et barn udvikler når det adskilles fra sin primære omsorgsperson.

Bonanno GA. & Kaltman S. (2001) *The varieties of grief experience*. Clinical Psychology. Vol. 21. Pp. 705-34.

Cavanagh SE. & Huston AC. (2006) *Family instability and children's early problem behavior*. Social Forces. Vol. 85, pp. 551-581.

Gunnar MR. Larson MC. Hertzgaard L. Harris ML. Brodersen L. (1992) *The stressfulness of separations among nine-month-old infants: Effects of social context variables and infant temperament*. Child Development. Vol.63. pp. 290-303.

Klein PS. Kraft RR. Shohet C. (2008) *Behaviour patterns in daily mother-child separations: possible opportunities for stress reduction*. Early Child Development and Care. Vop1.178. pp. 1-9.

Kobak R. Cassidy J. Lyons-Ruth K. Ziv Y. (2006) *Attachment, Stress and psychopathology: A developmental pathways model*. Developmental Psychopathology. Vol.1. Theory and Method. John Wiley & Sons, pp.333-69.

Lawrence CR. Carlson EA. Egeland B. (2006) *The impact of foster care on development*. Development and Psychopathology. Vol.18. pp.57-76.

Prigerson HG. et al. (1995) *Inventory of Complicated Grief: A scale to measure maladaptive symptoms of loss*. Psychiatry Research. Vol.59. 65-79.

Prigerson HG. et al. (1999) *Influences of traumatic grief on suicidal ideation among young adults*. American Journal Psychiatry. Vol.156. pp.1994-5.

Shear K. & Shair H. (2005) *Attachment, loss and complicated grief*. Developmental Psychobiology. Vol. 47. Pp. 253-67.

Shear MK. & Mulhare E. (2008) *Complicated grief*. Psychiatric Annals. Vol.39. pp. 662-70.

Silver RC. & Wortman CB. (2007) *The stage theory of grief*. JAMA: 297:2693.

Zisook, S. & Shear, K. (2009) *Grief and bereavement: what psychiatrists need to know*. World Psychiatry. Vol.8. pp.67-74.

Tsuchiya, KJ. Agerbo E. Mortensen, PB. (2005) *Parental death and bipolar disorder: a robust association was found in early maternal suicide*. Journal Affective Disorder. Vol. 86. Pp. 151-59.